

Bestuurlijke afspraken Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis

dd. 5 december 2022

We merken op dat:

- Nederland de Lissabon declaratie (verklaring om dakloosheid te bestrijden) op 21 juni 2021 heeft ondertekend; daarin heeft Nederland zich gecommitteerd aan het beëindigen van dakloosheid in 2030.
- Artikel 22 van de Nederlandse Grondwet stelt dat 'bevordering van voldoende woonelegenheden voorwerp is van zorg der overheid'.
- Artikel 11 van het Internationaal Verdrag over economische, sociale en culturele rechten stelt dat iedereen recht heeft op 'een toereikende levensstandaard met inbegrip van voldoende voedsel, kleding en huisvesting'.
- Het bestrijden van dakloosheid de afgelopen decennia op verschillende manieren vorm heeft gekregen, maar dat de daadwerkelijke transitie van opvang naar wonen méér vraagt.
- Het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis inzet vraagt van alle partijen uit het veld, omdat het een complex maatschappelijk probleem betreft.

We erkennen dat:

- Ons land een groot aantal (dreigend) dakloze mensen kent. In een welvarend land als Nederland is dat onacceptabel.
- Dakloosheid één van de meest extreme vormen van sociale uitsluiting is met negatieve effecten voor lichamelijke en psychische gezondheid, kwaliteit van leven en toegang tot de arbeidsmarkt.
- Er verschillende onderliggende oorzaken zijn van dakloosheid die doorwerken in individuele mensenlevens. Er is een systemische verandering nodig om dit te veranderen.
- Er effectieve aanpakken zijn die structureel bijdragen aan het voorkomen en terugdringen van dakloosheid en dat we daarvan en van elkaar kunnen leren.
- Het hebben van een stabiele woonplek en bestaanszekerheid de belangrijkste oplossingen zijn voor dakloosheid.
- Dakloosheid verschillende verschijningsvormen kent en verschillende groepen in de samenleving raakt. Het is daarom van belang om kennis te blijven ontwikkelen over wat werkt.
- Voor een gedeeld begrip en het bereiken van de doelstellingen uit het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis, systematische dataverzameling en monitoring op de voortgang belangrijk is.
- Er zowel lokaal, regionaal als landelijk behoefte is aan een structurele en gecoördineerde samenwerking en dat dit ondersteund moet worden om de landelijke doelstellingen te halen.

We spreken af om samen met de Coalitie Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis integraal te werken aan het beëindigen van dakloosheid in 2030 door in te zetten op de volgende actielijnen:

1. Versterken bestaanszekerheid: borging van het bestaansminimum
2. Preventie: dakloosheid wordt te allen tijde voorkomen
3. Verbeteren uitvoeringspraktijk: regie, snelheid en de menselijke maat centraal
4. Wonen Eerst: permanente huisvesting met passende ondersteuning zo lang als nodig
5. Ervaringsdeskundigheid in hele beleidscyclus: op lokaal en nationaal niveau
6. Speciale aandacht voor jongeren, LHBTIQ+ en dakloze EU-burgers

Waarbij gewerkt wordt volgens de leidende principes als kompas:

1. Dakloosheid voorkomen is altijd het beste
2. Huisvesting is een mensenrecht

3. Respect voor eigen keuze en regie
4. Herstelondersteuning en inzet ervaringsdeskundigheid
5. Scheiden van wonen en zorg
6. Ondersteuning is flexibel en op maat

Wij, als rijksoverheid:

- Sturen interdepartementaal op de transformatie van opvang naar wonen voor (dreigend) dakloze mensen, met als ambitie dakloosheid uit te bannen in 2030.
- Stellen middelen beschikbaar voor de zorg en ondersteuning van (dreigend) dak- en thuisloze jongeren en volwassenen (VWS).
- Werken vanuit het programma Een thuis voor iedereen interdepartementaal samen aan betaalbare huisvesting voor iedereen in 2030. Dakloze mensen zijn één van de aandachtsgroepen in dit programma (BZK).
- Werken vanuit de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden en Participatiewet in balans aan een betere borging van bestaans- en inkomenszekerheid (SZW).
- Werken toe naar het monitoren van het aantal dakloze mensen via de ETHOS Light¹ definitie, zodat meer mensen in beeld komen en beter preventief beleid gevoerd kan worden (VWS).
- We monitoren het aantal dakloze mensen dat gehuisvest wordt (BZK).
- We monitoren de transitie van opvang naar wonen en sturen bij waar nodig (VWS).
- We faciliteren landelijke belangenbehartiging voor en door (ex)dakloze mensen, en maken geen beleid zonder de mensen zelf betrokken te hebben (VWS, BZK en SZW).
- Creëren de juiste randvoorwaarden voor het versterken van inkomenszekerheid en de toegang tot adequate huisvesting en zorg voor mensen met lage inkomens (BZK, VWS, SZW).

Wij, als gemeenten:

- Werken regionaal² samen aan het terugdringen van dakloosheid. Met de Norm voor Opdrachtgeverschap maatschappelijke opvang en beschermd wonen nemen we de verantwoordelijkheid om regionale samenwerking te verbeteren.
- Werken aan het borgen van bestaanszekerheid, preventie, het verbeteren van de uitvoeringspraktijk en Wonen Eerst op basis van een regionaal plan van aanpak dakloosheid. Bij het opstellen van dit plan betrekken we relevante partijen in onze regio en binnen onze gemeente, waaronder in ieder geval ervaringsdeskundigen, opvangorganisaties, woningcorporaties en de afdelingen Zorg, Inkomen en Wonen. Dit plan wordt vastgesteld door alle colleges van Burgemeester en Wethouders in onze regio.
- Dragen bij aan het verbeteren van de huisvesting van aandachtsgroepen middels het programma Een thuis voor iedereen.
- Maken de voortgang van onze regionale plannen van aanpak dakloosheid in alle regio's inzichtelijk door middel van een dashboard³. We ondersteunen en stimuleren de beoogde transformatie en spreken elkaar aan wanneer gemeenten onderlinge afspraken niet nakomen. Wij hanteren hierbij de escalatieladder, zoals we deze ook bij de Norm van Opdrachtgeverschap MO/BW inzetten.

Wij, als aanbieders van ondersteuning en onderdak aan (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen:

- Geven Wonen Eerst zo vorm dat eigen regie en sociale inclusie leidend zijn.

¹ ETHOS Light werd in 2007 ontwikkeld als een onderzoeksinstrument om dak- en thuisloosheid te meten. ETHOS Light maakt een onderscheid tussen 6 categorieën van dak- en thuisloosheid. Een voordeel van ETHOS Light is dat het aandacht schenkt aan verborgen dak- en thuisloosheid.

² Een regio bestaat uit de centrumgemeente voor maatschappelijke opvang plus de bijbehorende regiogemeenten.

³ Naar analogie van het dashboard dat we gebruiken bij de monitoring van de voortgang op beschermd wonen.

- Werken aan ‘zo thuis als mogelijk’. We houden daarbij rekening met de diverse behoeften van dakloze mensen van alle leeftijden. We creëren daartoe een palet aan passende woonzorgoplossingen.
- Faciliteren begeleiding op maat met aandacht voor bestaanszekerheid in samenwerking met gemeenten, corporaties en andere zorg- en welzijnspartijen.
- Participeren in korte- en lange termijn samenwerkingsafspraken met gemeenten en woningcorporaties voor afdoende woon- en begeleidingsruimte waardoor het aantal duurzaam gehuisveste mensen toeneemt en dakloosheid jaarlijks aantoonbaar wordt teruggedrongen.
- Dragen zorg voor het in gang (laten) zetten van adequate hulp op alle noodzakelijke levensgebieden vanuit de principes van herstelondersteunende zorg, waarbij bestaanszekerheid garanderen en het (weer) kunnen (blijven) wonen het uitgangspunt is.
- Op plekken waar Wonen Eerst nog geen of onvoldoende oplossing biedt, faciliteren we voldoende noodopvang en acute bescherming tegen dakloosheid van een goed kwalitatief niveau, volgens vastgestelde normen.
- Werken structureel met de inzet van ervaringskennis en -deskundigheid zowel in beleid als de uitvoering.
- Zorgen voor continue en structurele kwaliteitsverbetering, en delen en monitoren landelijke, regionale en lokale kennis.
- Werken mee aan landelijke monitoring op zowel de voortgang van de transformatie (dashboard VNG) als de kwantitatieve meting van het aantal dakloze mensen (ETHOS Light) zodat data benut kan worden om beleid en uitvoering te versterken.

Wij, als corporaties:

- Werken mee aan betere huisvesting van aandachtsgroepen door deelname aan het programma Een thuis voor iedereen en het Nationaal Actieplan Dakloosheid.
- Dragen bij aan goede (prestatie)afspraken en uitvoering van lokale woonzorgvisies waarbij de doelgroep (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen expliciet onze aandacht heeft.
- Dragen bij aan het gezamenlijk bevorderen van de preventie van dakloosheid door in de toegang tot stabiele huisvesting samen te werken met gemeenten en zorgaanbieders in lijn met de leidende principes uit het Nationaal Actieplan, waarbij naast het wonen ook de zorg en begeleiding goed geregeld is om te voorkomen dat mensen dakloos raken.
- Dragen er zorg voor dat de leidende principes zoals die gelden voor het Nationaal Actieplan Dakloosheid goed bekend zijn bij de corporaties en de basis kunnen zijn van waaruit gewerkt wordt.
- Staan voor een integrale aanpak waarbij wonen, zorg en begeleiding op een passende wijze op elkaar aansluiten en bevorderen deze samenwerking – het Nationaal Actieplan Dakloosheid is immers een gemeenschappelijke opgave.
- Zetten ons in om voldoende woningen te realiseren zoals in de Nationale Prestatie Afspraken is vastgelegd om zo ook de groep van dakloze jongeren en volwassenen beter te kunnen bedienen.

Ondertekenaars

1. VWS namens het Rijk als coördinerend departement Actieplan dakloosheid
2. VNG namens gemeenten
3. Aedes namens corporaties
4. Valente namens aanbieders van ondersteuning en onderdak aan (dreigend) dakloze mensen
5. De Nederlandse ggz namens aanbieders van geestelijke gezondheids- en verslavingszorg
6. Leger des Heils als grootste aanbieder van maatschappelijke opvang

Bijlage bij bestuurlijke afspraken Nationaal Actieplan Dakloosheid Intentieverklaring onafhankelijke belangenbehartigers en mensen met ervaringskennis 27- en 27+

In de *Lissabon Verklaring* heeft de Nederlandse regering met 26 andere Europese lidstaten afgesproken om dakloosheid voor 2030 te beëindigen. Onder leiding van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is in het najaar van 2022 het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst Een Thuis* ('Nationaal Actieplan 2023-2030') ontwikkeld. Hierin zijn landelijke ambities en voorgenomen acties opgenomen. De *Bestuurlijke Afspraken* bevestigen afspraken tussen uitvoerende partijen met bestuurlijke verantwoordelijkheid. Deze *Intentieverklaring* geeft een toelichting over de inzet en rol van onafhankelijke belangenbehartigers en mensen met ervaringskennis met betrekking tot het *Nationaal Actieplan 2023-2030*.

Vanuit het streven dat dakloosheid in Nederland in 2030 wordt beëindigd, steunen wij de doelen in het *Nationaal Actieplan 2023-2030*. Onze overkoepelende inzet is en blijft dat er beter beleid komt en de uitvoering wordt verbeterd voor dak- en thuisloze mensen op landelijk en lokaal niveau. Daarbij is van belang dat beleid en uitvoering is gericht op preventie en is gebaseerd op de *Housing First* systeemaanpak.

Onder onafhankelijke belangenbehartigers en mensen met ervaringskennis 27-/27+ bestaan niettemin ernstige zorgen dat de inzet in het *Nationaal Actieplan 2023-2030* en bijbehorende *Bestuurlijke Afspraken* ontoereikend is om ambities⁴ te verwezenlijken. Veel doelen vergen nadere, lokale uitwerking en uitvoering en de opzet en inrichting van het *Nationaal Actieplan 2023-2030* doet een groot beroep op belangenbehartigers en mensen met ervaringskennis in de lokale context.

Wij zijn niettemin vastbesloten om, met een kritische blik, constructief bij te dragen aan de realisatie van de beoogde doelen. Om een betekenisvolle bijdrage te kunnen leveren, is nodig dat wordt geïnvesteerd in het versterken van lokale en landelijke belangenbehartiging, inzet van mensen met ervaringskennis, en kennisopbouw.

In dit licht hebben wij de volgende uitgangspunten en inzet geformuleerd:

- Wij streven naar transparante en gelijkwaardige samenwerking;
- Wij blijven betrokken bij inrichting en uitvoering van monitoring, zoals de ontwikkeling en de implementatie van het dashboard en andere monitoring mechanismen en overleggen;
- Wij willen aansluiten bij bestuurlijke overleggen om kennis te delen, partijen te bevragen en scherp te houden en beleid en praktijk duurzaam met elkaar te verbinden;
- Wij gaan in gesprek met de doelgroep, uitvoerende professionals en beleidsmakers om te verbinden, ontwikkelingen te duiden en gezichtspunten te kunnen delen voor nieuwe oplossingen;
- Wij benoemen zorgpunten én positieve ontwikkelingen, en zullen oplossingsrichtingen verkennen en aandragen over implementatie van alle actielijnen.
- Wij kunnen bijdragen aan kennisdeling, ondersteuning en versterking om aan de slag te gaan met de *Housing First* systeemaanpak, betekenisvolle participatie en de inzet van

⁴ [Kamerbrief Uitgangspunten Aanpak Dakloosheid](#), 2 juni 2022.

ervaringskennis bij beleids- en besluitvorming en onafhankelijke (juridische) cliëntondersteuning;

- Wij organiseren en ondersteunen dat dakloze mensen hun eigen stem kunnen laten horen over ontwikkeling en voortgang van het beleid en in het maatschappelijke debat.
- Wij kunnen een bijdrage leveren aan de totstandkoming van jaarlijkse lokale voortgangsrapportages en de voortgangsrapportage aan het parlement;
- Wij zien erop toe dat gekozen interventies destigmatiserend zijn en delen hiertoe kennis en ervaring met uitvoerende organisaties en de overheid.

Over de initiatiefnemers van deze intentieverklaring

Onafhankelijke belangenbehartigers werken dagelijks met dak- en thuisloze mensen. Lokale organisaties behartigen belangen van dakloze mensen op individueel en collectief niveau richting bestuur en beleidsverantwoordelijken. Zij doen dit niet alleen vóór, maar ook mét de mensen die dakloos zijn en creëren ruimte voor hun stem. Mensen met ervaringskennis 27- en 27+ weten uit eigen ervaring welke impact dakloosheid heeft op mensen en welke regelgeving helpend of juist belemmerend is. *Housing First Nederland* is behalve belangenbehartiger ook kennispartner en als onderdeel van de internationale Housing First beweging betrokken bij dak- en thuisloze mensen.

Voor elk van deze organisaties geldt dat individuele én collectieve belangen van dakloze mensen telkens leidend zijn. Die belangen kunnen zij het beste dienen vanuit een onafhankelijke positie, die ook voorwaarde is voor vertrouwen bij de achterbannen. Daarnaast zijn lokale inbedding en nabijheid tot mensen essentiële elementen voor belangenbehartiging. Deze werkwijze is integraal onderdeel van de sociaal maatschappelijke missie.

Ondertekenaars

1. CoalitieSamenThuis2030
2. Basisberaad Rotterdam
3. Don Bosco straatvisie
4. Jongerenpanel Derde Kamer
5. Housing First Nederland
6. Kernkracht
7. Straat Consulaat
8. U-2B Heard!